

Ekonomisk översikt hösten 2022

I korthet

- *Föreliggande konjunkturbedömning är negativare än den ÅSUB gjorde i april. Återhämtningen för passagerarrederierna har gått långsammare än vad som då antogs, samtidigt som den internationella miljön och inflationsläget förvärrats.*
- ÅSUBs *BNP-prognos* för 2022 visar på en tillväxt på två procent följt av nolltillväxt nästa år. Flera faktorer hämmar tillväxten framöver; hushållens försämrade köpkraft minskar efterfrågan för företagen samtidigt som lönsamheten pressas av höga energipriser, inte minst för sjöfarten som fått kraftigt höjda bunkerkostnader. Den internationella miljön präglas av samma faktorer, med pressade hushåll och höga energipriser, vilket minskar efterfrågan för exportinriktade företag.
- Återhämtningen på *arbetsmarknaden* har gått snabbt. Arbetslösheten låg i september 2022 på 4,1 procent. Då vi nu närmat oss normala nivåer räknar ÅSUB med att återhämtningen avstannar då konjunkturen bromsar in. Förutom den snabba minskningen av arbetslösheten syns den starka efterfrågan på arbetsmarknaden även i att antalet lediga platser fortsättningsvis ligger klart över normal nivå. Arbetslösheten beräknas vara i medeltal 4,5 procent 2022 och väntas ligga kring fyra procent nästa år.
- I augusti i år var den åländska *inflationen* 6,2 procent. Hittills i år ligger den genomsnittliga inflationen på 5,4 procent på Åland. I år räknar ÅSUB med en genomsnittlig inflation på sex procent, vilket sedan sjunker till fyra procent 2023.
- ÅSUBs *konsumentförtroendeundersökning* visar att de åländska hushållen är klart mer negativa nu än de var i våras, trots att de redan då var mycket negativa. Utvecklingen ser likartad ut i Finland och Sverige. Undersökningen visar bland annat att andelen som uppger att det är troligt att de kommer att kunna spara under det närmsta året minskar från drygt 70 till drygt 60 procent.
- Preliminära siffror för *befolkningsmängden* i augusti pekade på en befolkningsökning med 86 personer sedan årsskiftet. Flyttningsnettot har fallit tillbaka från fjolårets höga nivåer, vilket främst beror på att flyttningsöverskottet gentemot Sverige inte ligger på samma höga nivå.
- *De åländska kommunernas* debiterade kommunalskatter bedöms öka med cirka 4 procent innevarande år, främst tack vare förbättrat sysselsättningsläge och lönejusteringar. Även 2023 väntas dessa intäkter växa i ungefär samma takt tack vare lönejusteringar, ökande pensioner och nettoinflyttning. I år minskar kommunernas intäkter från samfundsskatterna med över en fjärdedel till följd av att kommungruppens andel av samfundsskattekakan justeras ner med drygt tio procentenheter. Minskningen beräknas motsvara över 3,5 miljoner euro. År 2023 sjunker kommungruppens andel av samfundsskatterna ytterligare som en följd av vårdreformen i riket. De åländska kommunerna kommer enligt förslag att kompenseras för den här minskningen.

- För år 2021 väntas det samlade beloppet av avräkningen och skatteavräkningen vara cirka 287 miljoner euro. I år och inkommande år väntas utfallet för det samlade beloppet för avräkningen och skatteavräkningen växa något. Det summerade utfallet för avräkningen och skatteavräkningen väntas bli cirka 289 miljoner euro 2022 och sedan cirka 292 miljoner euro 2023.
- Inresandet till Åland har under året fortsatt att närma sig normala nivåer, men låg under sommaren fortfarande 27 procent under normala nivåer. ÅSUB räknar med att passagerarsiffrorna fortsätter att närma sig normala nivåer, men att återhämtningsstakten är avtagande. På grund av minskningar av tonnage på linjerna till Åland antas passagerarsiffrorna även på medellång sikt ligga under nivåerna före pandemin. Den svenska turismen hade i somras inte återhämtat sig från pandemin och de medföljande restriktionerna, samtidigt som den finska turismen låg klart över nivån innan pandemin.
- Även om antalet passagerare ökar pressas *passagerarrederiernas* lönsamhet av stigande bränslekostnader då ett högt oljepris kombineras med en stark dollar. För *hela transportbranschen* var omsättningen för det första halvåret i år 68 procent större än motsvarande period ifjol, men fem procent mindre än 2019. Lönesumman var i sin tur 29 procent större än fjolårets första halva, men ändå elva procent mindre än första halvåret 2019.
- *Hotell- och restaurangbranschen* var den bransch som tillsammans med sjöfarten led svårast under pandemin. Branschens samlade omsättning under årets första halva växte med 52 procent på årsbasis, och låg därmed på samma nivå som 2019. Lönesumman växte 41 procent första halvåret i år jämfört med ifjol, och låg i år två procent över 2019 års nivå. Även om branschens omsättning i nominella priser ligger något över 2019 års nivåer, så innebär de prisökningar som skett att försäljningsvolymen beräknas ligga under nivån före pandemin. Svårigheten att rekrytera personal tros ha hållit tillbaka försäljningsvolymen, trots en stor efterfrågan från både ålänningar och ett turistantal som legat över normalnivån.
- *Finansbranschen* har två mycket starka år bakom sig. De nu stigande marknadsräntorna gynnar i huvudsak utvecklingen av bankernas räntenetton. Förhållandena på de finansiella marknaderna har dock under första halvåret 2022 blivit mer osäkra. Lönesumman för branschen var under årets första halva på samma nivå som ifjol.
- *Handelns* omsättning var tolv procent större under första halvåret i år jämfört med 2021 (fem procent större än 2019). Detaljhandelns omsättning har under året fortsatt att växa stabilt, och var under första halvåret cirka åtta procent större än föregående år. Här förklaras dock en stor del av ökningen av prisökningar, i synnerhet på livsmedel och drivmedel. Framöver väntas efterfrågan på detaljhandeln dämpas, då hushållens köpkraft försvagas.
- Första halvåret i år var omsättningen inom *livsmedelsindustrin* fyra procent större än under samma period ifjol, medan lönesumman var fyra procent mindre. Bägge låg dock över 2019 års nivå. Omsättningen för branschen *övrig industri* var under första halvåret åtta procent större än ifjol, vilket innebar att den var tre procent större än 2019. På grund av de ökande produktionspriserna är det dock möjligt att omsättningen i sin helhet förklaras av prisökningar snarare än volymtillväxt. Lönesumman under första halvåret var tolv procent högre än ifjol.
- Omsättningen för branschen *företagstjänster* växte med fem procent under årets första halva jämfört med ett år tidigare och lönesumman med drygt tre procent. Branschen har som helhet klarat sig bra under och efter pandemin. Lönesumman för branschen *personliga*

tjänster var åtta procent större under första halvåret i år jämfört med samma period 2021, vilket innebar att lönesumman överskred 2019 års nivå med två procent.

- För *byggbranschen* ökade omsättningen med 16 procent under årets första halva jämfört med fjolåret, och låg därmed 15 procent över 2019 års nivå. Lönesumman växte med sex procent under första halvåret i år jämfört med samma period ifjol (+8 procent jämfört med 2019). Preliminära siffror visar att både mängden påbörjade och slutförda byggen har legat på en god nivå under årets första halva, men mängden beviljade bygglov har en tydligt negativ trend, vilket tyder på att mängden byggen kommer att minska framöver.
- För *primärnäringsarna* finns varierande utmaningar. Naturresursinstitutet rapporterar att lönsamheten för jord- och trädgårdsbruket i Finland är osäker, samtidigt som åländska fiskodlingar drabbats av fisksjukdomar både ifjol och i år.

Bedömningen har avslutats den 5 oktober 2022.

Den globala ekonomin

Föreliggande rapport kännetecknas av en stor osäkerhet; ett faktum vi fått vänja oss vid under de senaste två åren. Den stora osäkerhetsfaktorn i höstens prognos beror framför allt på Rysslands anfallskrig mot Ukraina och hurdet påverkar energipriserna. Delvis kopplat till detta råder även stor osäkerhet kring hur inflationen utvecklar sig det närmsta året.

Dagsläget kännetecknas av en stark arbetsmarknad och en historiskt hög inflation, samtidigt som förväntningarna på tillväxt och utvecklingen för hushållens ekonomi det kommande året är mycket pessimistiska. Detta gäller oavsett om man tittar på USA, Norden eller Åland.

De kraftigt höjda energipriserna i Europa-, och framförallt oron inför vinterns energipriser har aktualiserat behovet av att stöda hushåll och företag. OECD framhåller behovet av att dessa stödåtgärder riktas till de mest sårbara och inte är i kraft längre än energipriserna motiverar dem. Organisationen poängterar även att stöden måste vägas mot risken att driva på inflationen ytterligare samt att de bör utformas på sådant sätt att de inte tar bort incitament att spara energi.¹

Inflationen

Med tanke på att inflationen just nu står i centrum för det ekonomiska samtalet följer här en allmän genomgång av inflationsbegreppet och det senaste årets utveckling.

Inflation kan bero på antingen utbuds- eller efterfrågeorsaker. Den förstnämnda innebär att dyrare produktion eller varubrist driver upp priset på en vara. Den senare innebär att hushållens efterfrågan stiger, oftast för att de har mer pengar, vilket driver upp priserna.

När världsekonomin återstartades efter den första pandemifasen visade det sig att brist på insatsvaror och störningar i globala logistikkedjor drev upp varupriserna. I framför allt USA tillkom dessutom en efterfrågeeffekt då den snabba ekonomiska återhämtningen, påeldad av stora stimulansåtgärder riktade direkt till hushållen, fick genomslag på lönerna i den dynamiska amerikanska arbetsmarknaden.

Förra hösten utgick ÅSUB fortfarande från att utbudsproblematiken skulle lätta och inflationen gå tillbaka under 2022. Rysslands anfall mot Ukraina i februari innebar dock att den då pågående inflationen fick en kraftigt förnyad fart genom att energipriserna drevs upp från redan höga till mycket höga nivåer. Eftersom energi behövs i så gott som all produktion innebar prishöjningarna att kostnadsökningarna började sprida sig vidare i ekonomin, en spridning som fortfarande pågår.

För att inflationen ska bibehållas efter att dessa spridningseffekter "gått genom systemet" är två faktorer avgörande: inflationsförväntningar och löneökningar.

På grund av exceptionellt höga inflationstakter räknar prognosmakarna i allmänhet med att åtminsone delvis kompensatoriska löneökningar är oundvikliga. Men ju mer återhållsamma löneökningarna är, desto snabbare kan inflationen falla tillbaka. Om däremot tilltron till att inflationen ska falla tillbaka minskar och inflationsförväntningarna på längre sikt stiger, kommer även lönekraven tryckas uppåt.

Det fenomen då priser resulterar i högre löner, vilket i sin tur ökar produktionskostnaderna och leder till ytterligare pris- och löneökningar

---

¹ OECD (2022)

kallas för *löne-prisspiral*, en term vi återkommer till i föreliggande rapport.

Centralbankernas huvudsakliga uppgift är att säkerställa att inflationen hålls vid målnivån, vanligtvis två procent. Det främsta verktyget de förfogar över är styrräntan, vilken de höjer för att kyla ner ekonomin och minska efterfrågeinflationen. Den stora delen av den nuvarande inflationen som kan härledas till utbudsstörningar är dock svår att påverka. Förhoppningen är dock att räntehöjningarna, förutom att minska efterfrågan, ska övertyga människor om att inflationen kommer att återgå till målnivån och att de därför ska tygla inflationsförväntningar och lönekrav.

Förutom räntornas dämpande effekt kan man även se visst hopp om ett dämpat inflationstryck i det att råvarupriser och transportkostnader har sjunkit den senaste tiden. Hur starka dessa är framöver, i förhållande till stigande löner och spridningseffekterna av höga energipriser är dock i dagsläget mycket ovisst.

USA, Eurozonen och Kina

Den amerikanska ekonomin växte med 5,7 procent under 2021, och var då redan större än före pandemin. Årets tillväxt väntas landa på 1,5 procent, följt av 0,5 procent nästa år. Efter en stark återhämtning under fjolåret väntas höjda räntor och inflation pressa ner tillväxten i USA.

Återhämtningen på *arbetsmarknaden* från coronatoppen på 14,8 procent arbetslöshet har gått snabbt och arbetslösheten har under sommaren legat på samma nivåer som före pandemin, drygt 3,5 procent, vilket är den lägsta nivån på 50 år. Den snabba återhämtningen beror dock inte bara på en ökad sysselsättning, utan även att personer lämnat arbetskraften sedan pandemin bröt ut. Den heta

arbetsmarknaden har lett till att lönerna ökat betydligt snabbare i USA än i Europa.²

Den amerikanska inflationen steg tidigare än i Europa, men man tror att toppen var 9,1 procent i juni. De ovan nämnda löneökningarna innebär dock att risken för att hamna i en löne-prisspiral bedöms högre i USA än i Europa. På den positiva sidan talar minskande flaskhalsar och sjunkande råvarupriser för att de kan ha en dämpande effekt på inflationen, samt att den amerikanska centralbanken FED har gått ut hårdare än ECB i sina räntehöjningar.

Förra året ökade *BNP inom eurozonen* med 5,3 procent. I år väntas tillväxten bli 2,9 procent, följt av 0,5 procent nästa år. Minskade utbudsstörningar har hjälpt tillväxten i industrin samtidigt som turismen växt starkt tack vare slopade restriktioner, vilket bidragit till tillväxten i euroområdet hittills i år.

Den pågående energikrisen dominerar utsikterna för den europeiska ekonomin. Tyskland, vars industri länge varit unionens ekonomiska motor lider hårt av det ryska gasstoppet och det är i dagsläget omöjligt att säga hur vintern kommer att falla ut.

Länder som varit beroende av rysk gas drabbas hårdast av den uppkomna situationen, men spridningseffekterna av stigande energipriser och minskad efterfrågan försämrar utsikterna inom hela EU.

Arbetslösheten i eurozonen var i genomsnitt 7,7 procent under fjolåret, och väntas i år sjunka till 6,7 procent (ECB). I juni var arbetslösheten 6,6 procent, vilket var den lägsta nivån som uppmätts för euroområdet.

ECB räknar med en genomsnittlig inflation på 8,1 procent för eurozonen

² Se t.ex. OECD (2022) s. 10.

2022. Nästa år väntas den ligga på 5,5 procent följt av 2,3 procent 2024.³

Både den amerikanska (FED) och europeiska (ECB) centralbanken har reagerat med aggressiva räntehöjningar under de senaste månaderna. ECB var emellertid inte igång lika snabbt med sina höjningar, och förväntas inte heller gå lika högt. FED har i dagsläget en besvärligare efterfrågeinflation att hantera jämfört med ECB, då de amerikanska lönerna stigit klart mer än de europeiska, vilket innebär att en löne-prisspiral är ett större hot på andra sidan Atlanten jämfört med i Europa.

Konjunkturinstitutet⁴ räknar med att den amerikanska styrräntan toppar på 4,25 procentenheter under 2023, medan ECB:s styrränta inte överstiger två procent.

Den amerikanska dollarn låg förra sommaren i nivå med medelvärdet för det senaste decenniet (1,19 USD/EUR) men har sedan dess stärkts kraftigt, och låg i augusti på 1,01 USD/EUR, den starkaste nivån på 20 år. De tre huvudsakliga förklaringarna till utvecklingen är för det första den högre räntenivån hos FED än ECB, för det andra oron inför den europeiska energisituationen, och för det tredje det faktum att global oro i regel innebär att investerare söker sig till dollarn. Det närmsta året väntas priset på dollarn ligga kvar i nära paritet med euron. Den starka dollarn driver på inflationen i Europa, genom att priset för import som betalas i dollar ökar. Ett exempel är oljepriset, som sätts i dollar, där den starka dollarn nu innebär högre bunkerpriser för rederierna.

Kinas fortsatt strikta covid-policy hämmar tillväxten. Riksbanken räknar med en genomsnittlig tillväxt på drygt 4 procent under 2022-2024, vilket är

klart lägre än åren före pandemin, då tillväxten låg mellan sex och sju procent.

Finland

Den finska produktionen nådde upp till för-pandemiska nivåer under andra kvartalet 2021 och tillväxten i ekonomin har fortsatt under första halvåret 2022, trots krigsutbrottet i februari. Industrin har gått bra samtidigt som tjänstesektorn fortsatt gynnats av att pandemirestriktionerna lagts bakom oss. Framöver ser dock förutsättningarna ut att försämras och BNP-tillväxten i år väntas bli 2,0 procent följt av 0,3 procent nästa år.

Den finska tillverkningsindustrin har vuxit stadigt sedan maj 2020. Produktionen under årets första halva växte med cirka sex procent jämfört med motsvarande period 2021.⁵ Näringslivets forskningsinstitut (ETLA) förväntar sig att tillväxttakten inom tillverkningsindustrins produktion är högre än ifjol⁶. Tillväxttakten i produktion väntas sedan avta 2023. ETLA räknar med en årlig tillväxt på drygt fyra procent i år och 1,5 procent nästa år.

Den finska utrikeshandeln försämras av betydligt minskad handel med Ryssland på grund av kriget, samt svaga utsikter för viktiga europeiska handelspartners.⁷

Tjänstesektorns produktion har tagit igen bortfallet som orsakades av pandemin. ETLA väntar sig att tjänsteproduktionen fortsätter att växa i år och nästa år men att tillväxttakten saktar in under bägge åren. Tjänstesektorn är bred och utgörs av ett flertal olika branscher, vars produktionsutsikter varierar. ETLA väntar sig starkare produktionsstillväxt inom exempelvis *hotell- och*

³ ECB (2022)

⁴ Konjunkturinstitutet (2022)

⁵ EUROSTAT. Volume index of production, manufacturing.

⁶ ETLA (2022) Suhdanne 2022:2

⁷ Finansministeriet (2022)

restaurangverksamhet samt *verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik*. Den förstnämnda branschen var kraftigt drabbad av restriktionerna som infördes under pandemin. För den finska *finans- och försäkringsbranschen*, som har ett mycket starkt år bakom sig, väntas i sin tur nu en lägre tillväxt de kommande åren.

De finska hushållens inställning till ekonomin har blivit dramatiskt mer negativ sedan Rysslands invasion av Ukraina. Både utsikterna för Finlands och den egna ekonomin är de negativaste som uppmätts i serien som sträcker sig från 1995. Framöver väntas hushållens försämrade köpkraft dämpa konsumtionen.

Finlands bank räknar med att inflationen i år uppgår till 7,0 procent och nästa år sjunker till 4,3 procent.⁸ Den finska inflationen har under hela året legat under genomsnittet för euroområdet (i genomsnitt 1,2 procentenheter lägre).

Det uppges vara arbetskraftsbrist inom de flesta branscher på den finska arbetsmarknaden. I år väntas en genomsnittlig arbetslöshet på 6,7 procent, vilket är tillbaka på nivån före pandemin, och lågt i förhållande till det senaste decenniet.

I allmänhet förväntas arbetsmarknadsläget och den höga inflationen göra att de nominella löneökningarna blir större än normalt, men de är ändå mindre än inflationen, och därmed innebär att reallönenivån sjunker. Modesta löneökningar i Finland i förhållande till andra länder skulle vara en möjlighet att förbättra exportens konkurrenskraft.

Den finska regeringens budgetproposition för 2023 innebär ett

underskott på 8,3 miljarder euro (8,2 miljarder 2021, 6,2 miljarder 2022).⁹

Sverige

Sveriges BNP återhämtade sig snabbt från pandemin. Ifjol var tillväxten 5,1 procent, och första halvåret i år var tillväxttakten fortsatt god. Från och med tredje kvartalet i år och framåt väntas dock en inbromsning.¹⁰ I år väntas ökningen bli 2,5 procent innan tillväxten helt avstannar nästa år.

Fortsatt hög privat konsumtion har drivit på tillväxten under första halvåret i år, men framöver väntas konsumtionen minska på grund av att hushållens köpkraft minskar. Förutom inflationen får räntehöjningarna en särskilt stark effekt på de svenska hushållen, eftersom de i ett internationellt perspektiv är räntekänsliga, med hög skuldsättning och stor andel rörlig ränta.¹¹

Den svenska arbetsmarknaden går in i den kommande lågkonjunkturen i en stark position. Arbetslösheten har sjunkit tillbaka till ungefär samma nivå som vid pandemiutbrottet, och efterfrågan på arbetskraft är hög.

Den svenska industrin har hittills i år gått bra, även om många företag uppger problem med att få tag i insatsvaror samt höga kostnader. De i dagsläget välfyllda orderböckerna väntas betas av snabbare än de fylls på och produktionen väntas sjunka i slutet av 2022 och 2023 i takt med att en internationell lågkonjunktur minskar efterfrågan.¹²

Högre räntor och energipriser pressar ner bostadspriserna, vilket försämrar lönsamheten i nybyggnation och minskar byggandet.¹³

⁸ Finlands bank (2022), Suomen talouden väliennuste syyskuu 2022.

⁹ Finansministeriet (2022) Ekonomisk översikt – Hösten 2022, s. 64.

¹⁰ Se t.ex. Sveriges Riksbank (2022)

¹¹ Se t.ex. Sveriges Riksbank (2022)

¹² Konjunkturinstitutet (2022), s.24.

¹³ Se faktaruta om faktorer som påverkar bostadspriserna, Konjunkturinstitutet (2022), s. 22.

Konjunkturinsitutet räknar med att inflationen (KPI) toppar på drygt 13 procent i början av nästa år, men att framförallt fallande energipriser gör att den sedan faller tillbaka snabbt och ligger nära nollnivån i december 2023.

Den svenska kronan har under året försvagats i takt med att den ekonomiska osäkerheten ökat. Försvagningen är särskilt tydlig mot dollarn, men även gentemot euron har kronan tappat värde. I november 2021 kostade en euro 10,04 kronor, vilket var den starkaste nivån för kronan sedan pandemiutbrottet 2020. I september 2022 kostade en euro 10,78 kronor. Växelkursen väntas ligga kvar kring dagens nivåer under det kommande året, vilket är klart svagare än genomsnittet för det senaste decenniet (9,64 SEK/EUR).

Åland

Föreliggande konjunkturbedömning är negativare än den ÅSUB gjorde i april.

Återhämtningen för passagerarsjöfarten har gått något långsammare än vad som antogs i våras. Samtidigt har inflationen förvärrats och utsikterna globalt och närområdet försämrats.

I den här rapport utgår vi ifrån att passagerarantalen för sjöfarten fortsätter att närma sig normala nivåer, men att återhämtningstakten avtar samtidigt som höga bunkerpriser pressar lönsamheten. Vi antar att höga energipriser under det kommande året pressar hushållens ekonomi och företagets lönsamhet, men att tillgång till el finns under hela vintern. Det bör poängteras att det råder stor osäkerhet kring utvecklingen den närmsta tiden, inte minst vad gäller krigets utveckling och energipriserna.

Tabell 1. Nyckeltal 2019–2023

	2019	2020*	2021 ^P	2022 ^P	2023 ^P
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	6,9	-15	7	2	0
Befolkningsförändring (antal personer)	95	245	215	120	200
Relativt arbetslöshetstal (%)	3,5	9,5	6,8	4,5	4
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	0,7	-0,4	1,7	6,0	4
Kort ränta (Euribor, 3 mån, %)	-0,4	-0,4	-0,5	0,2	2
Växelkurs EUR/SEK	10,59	10,49	10,15	10,60	10,80
Råolja (Brent, USD/fat)	64	42	71	100	90

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten, ^P) Prognoser

Källa: ÅSUB, ECB, Finlands bank, US Energy Information Administration.

Ålands BNP sjönk med 6,9 procent 2018. Minskningen berodde huvudsakligen på att ett särskilt olönsamt år inom transportsektorn sammanföll med att finansbranschens driftöverskott föll tillbaka efter några

synnerligen starka år. Under 2019, som är det senaste året som vi har färdigställda siffror på, återtog större delen av tappet då BNP växte 6,9 procent. BNP-tappet 2020 beräknas preliminärt uppgå till -15 procent

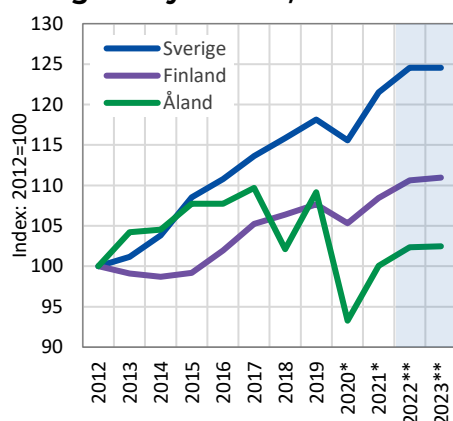

(Tabell 1). Utfallet för 2020 har reviderats upp sedan i våras, då det uppskattades till -18 procent. Justeringen uppåt beror i första hand på ökning av produktionen inom industri, handel samt hotell- och restaurangbranschen. Preliminära beräkningar för 2021 visar en tillväxt på sju procent. ÅSUBs prognos säger att BNP i år växer med två procent. Detta följs sedan av nolltillväxt nästa år.

Flera faktorer hämmar tillväxten framöver; hushållens försämrade köpkraft minskar efterfrågan för företagen samtidigt som lönsamheten pressas av höga energipriser, inte minst för sjöfarten som fått kraftigt höjda bunkerkostnader. Den internationella miljön präglas av samma faktorer, med pressade hushåll och höga energipriser, vilket minskar efterfrågan för exportinriktade företag.

Figur 1 visar att Ålands återhämtning fortsättningsvis ligger en bra bit efter Sverige och Finland nästa år, och att tillväxten stannar av för samtliga nästa år.

Figur 1. BNP-volymtillväxten 2012–2022 för Åland, Finland och Sverige. Volyminde, år 2012=100.

Källa: ÅSUB, SC, SCB. Egna beräkningar.

*Preliminära beräkningar.

I augusti i år var den åländska inflationen 6,2 procent. Hittills i år ligger den genomsnittliga inflationen på 5,4 procent på Åland. Inflationen beräknas i år bli sex procent, vilket är en procentenhet lägre än Finlands banks prognos för den finska inflationen.

Den stora osäkerheten kring elpriserna denna vinter bidrar även till en ökad osäkerhet kring inflationens utveckling. Utöver att marknadspriserna är osäkra, påverkas inflationen av hur stödåtgärderna utformas, både på nationell och EU-nivå. Till exempel påverkar en prissänkande åtgärd som sänkt moms på el inflationen direkt, medan utbetalningar till hushållen inte gör det.¹⁴

Den åländska inflationen följer i regel utvecklingen för hela Finland, men har sedan början av 2019 legat under den finska nivån (i genomsnitt 0,6 procentenheter). I augusti var den åländska inflationen 1,4 procentenheter lägre än den finska. Skillnaden beror främst på att varugrupperna *inventarier, hushållsutrustning och rutinunderhåll, livsmedel och alkoholfria drycker* samt *restauranger och hotell* inte stigit lika mycket på Åland som i Finland.

Figur 2 nedan illustrerar den nära sambandet mellan åländsk och finsk inflation. Även om skillnaden den senaste månaden var ovanligt stor räknar ÅSUB med att den åländska inflationen ligger närmare den finska i oktober då höjda åländska elpriser träder i kraft. Den åländska inflationen väntas sedan på lite längre sikt fortsätta att följa den finska.

¹⁴ Se mer i Riksbanken (2022), "Fördjupning – Vilken effekt kan åtgärder för att dämpa elpriset få på inflationen?".

Figur 2. Inflationen på Åland och i Finland, januari 2006 – augusti 2022.

Befolkningsutveckling

ÅSUB:s grova bedömning utgående från preliminära uppgifter visar att vi i år får en befolkningsökning kring 120 personer, vilket skulle vara under tioårsgenomsnittet 2012–2021 (199).

Preliminära uppgifter visar på ett flyttningsnetto på 115 personer för det första halvåret i år (2022). Detta är lägre än tioårsmedeltalet för det första halvårets flyttningsnetto (162 personer). Förhandsinformation om befolkningsmängden i slutet av augusti pekade på en befolkningsökning med 86 personer sedan årsskiftet.

Totalt sett ligger flyttningsnettot under pandemiåren 2020–2021 något över genomsnittet de föregående fem åren. Det finns dock märkbara skillnader mellan länder. Flyttningsnettot mot Sverige är klart positivare än gentemot Finland, och dessutom positivt över olika åldersgrupper. Nettot gentemot Finland är i stället klart negativare än de senaste åren, särskilt bland personer under 40 år. Flyttningsnettot gentemot övriga världen sjönk 2020, men var tillbaka på normala nivåer 2021.

Det positiva åländska flyttningsnettot gentemot Sverige kan ses i belysningen

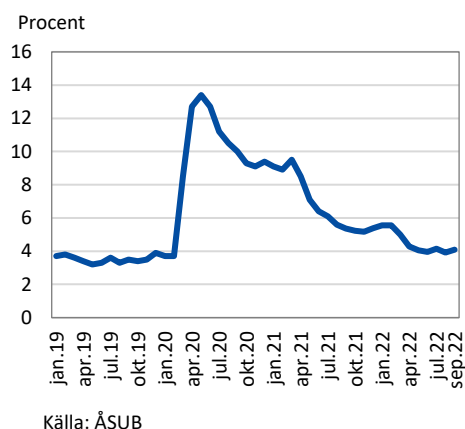
av en gynnsam befolkningsutveckling under pandemin i svenska landsbygdskommuner, särskilt sådana med en betydande besöksnäring.¹⁵

Arbetsmarknad

Arbetslösheten låg före pandemin kring 3,5 procent. Pandemiutbrottet innebar ett abrupt slut på detta och som högst låg arbetslösheten i maj 2020 på 13,4 procent. En rad stödåtgärder bidrog till att hålla nere arbetslösheten under pandemin, och återhämtningen på arbetsmarknaden har gått snabbt. Arbetslösheten låg i september 2022 på 4,1 procent. Då vi nu närmast oss normala nivåer räknar ÅSUB med att återhämtningen avstannar då konjunkturen bromsar in. Hushållens minskade köpkraft väntas till exempel minska efterfrågan på arbetskraft inom hotell- och restaurangnäringen, en bransch som den senaste tiden haft stort personalbehov.

Arbetslösheten var i medeltal 6,8 procent 2021 (9,5 procent 2020) och det prognostiserade årsmedeltalet för 2022 är 4,5 procent. Under 2023 väntas arbetslösheten ligga kvar kring dagens nivåer på cirka fyra procent.

Figur 3. Relativ arbetslöshet, januari 2019 - september 2022.

Även ungdomsarbetslösheten har sjunkit snabbare än förväntat och nådde under sommaren ner till samma

¹⁵ Sweco (2022)

nivåer som före pandemin. Rekryteringsbehov inom turismnäringen har troligen tryckt ner ungdomsarbetslösheten under sommaren, och en viss ökning kan därför väntas under det närmsta halvåret, särskilt om de ökade kostnaderna för hushållen minskar efterfrågan på servicesektorn och detaljhandel – branscher som sysselsätter många yngre personer. En minskad efterfrågan behöver dock inte nödvändigtvis leda till en större övertalighet och arbetslöshet bland de idag anställda, eftersom särskilt hotell- och restaurangbranschen möter konjunkturedgången från en situation där företagets efterfrågan på arbetskraft varit större än utbudet.

I september var ungdomsarbetslösheten 5,3 procent, och på helårsbasis räknar vi med 5,8 procent 2022.

Även långtidsarbetslösheten har sjunkit betydligt det senaste året. Antalet långtidsarbetslösa var i september cirka 300 personer, vilket är hälften av antalet våren 2021. Antalet är dock fortfarande mer än 50 procent högre än det var innan pandemin. Risken för att dagens långtidsarbetslösa fastnar i arbetslösheten ökar då vi framöver väntar oss en avstannad återhämtning på arbetsmarknaden.

Förutom den snabba minskningen av arbetslösheten syns den starka efterfrågan på arbetsmarknaden även i att antalet lediga platser fortsättningsvis ligger klart över normal nivå. (figur nedan)

Figur 4. Utveckling av antalet lediga platser januari 2019 - september 2022. Procentuell avvikelse från långtidsmedeltalet för den specifika månaden.

Hushållen

De åländska hushållens konsumentförtroendeindex var i våras klart svagare än de finska och svenska motsvarigheterna.¹⁶ Även i höstens enkät ser vi att de åländska hushållens förtroende är svagare än både de svenska och finska, särskilt när det gäller synen på hur landets (Ålands) ekonomi utvecklas det närmsta året och köp av kapitalvaror. Konsumentförtroendet har minskat väsentligt från vårens bedömningar, som även det var betydligt mer negativt jämfört med barometerundersökningarna från 2021 (figur 6).

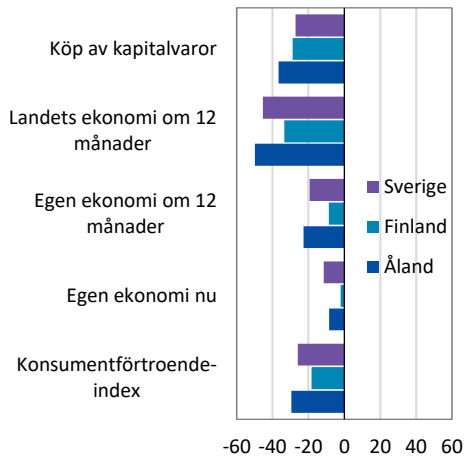
Undersökningen visar även att andelen hushåll som uppger att det är mycket eller ganska troligt att de kommer att kunna spara under det närmsta året minskar från drygt 70 till drygt 60 procent.¹⁷ En lägre sparkvot är i linje med vad man förväntar sig då hushållens utgifter utvecklas snabbare än inkomsterna, och även vad man förväntar sig i både Finland och Sverige.

¹⁶ För en beskrivning av den åländska konsumentförtroendemätningen, se

ÅSUB (2021b) Konjunkturläget våren 2021, s. 30 och Bilaga 3 i samma rapport.

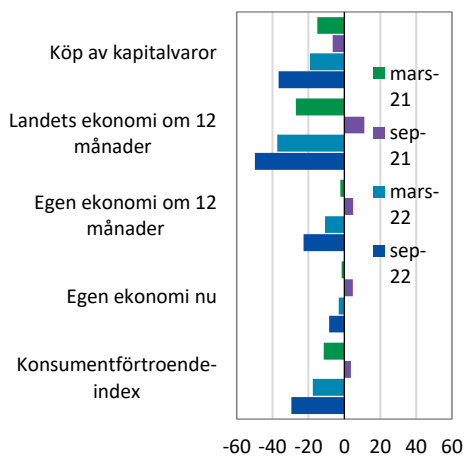
¹⁷ Sparande inkluderar amortering.

Figur 5. Konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Åland, Finland och Sverige, september 2022.

Källa: ÅSUB, Eurostat

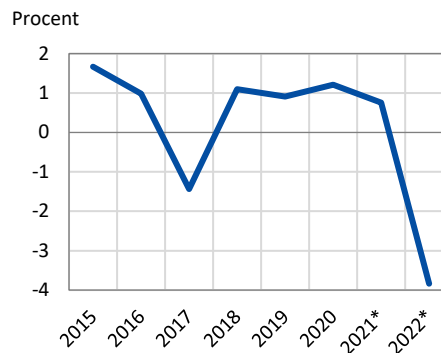
Figur 6. Konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Åland, mars och september 2021 och september 2022.

Källa: ÅSUB

De genomsnittliga löneinkomsterna har stigit med i snitt 0,7 procent årligen sedan 2015, men väntas i år sjunka med cirka fyra procent på grund av den kraftiga inflationen (figur 7).

Figur 7. Årlig tillväxt av de genomsnittliga löneinkomsterna 2015–2022, KPI-justerat.

Källa: Skatteförvaltningen, bearbetat av ÅSUB
*Prognos

Grupper med indexjusterade inkomster, till exempel pensionärer, vissa arbetslösa och studerande, kommer att se mindre procentuella realinkomstminskningar än löntagarna. Personer med indexjusterade inkomster lever emellertid i regel med betydligt mindre ekonomiska marginaler än löntagare vilket komplicerar bilden.

Inflationen drabbar hushåll olika hårt beroende på hur inkomster och konsumtionsvanor ser ut. För låginkomsttagare går en väsentlig del av de disponibla inkomsterna till grundläggande utgifter som livsmedel, bostad och transport. Detta innebär att effekten av stora höjningar på dessa poster får stor påverkan på låginkomsttagarnas totala utgifter i relation till deras inkomster, samt att deras marginaler för att hantera dessa ökningar är klart mindre än för hushåll med större inkomster. Utgående från mycket höga elpriser den kommande vintern kommer vi även att se en stor skillnad mellan hushåll beroende på bostadens uppvärmningssystem.

Den finska regeringen har beslutat att momsen på el minskar från 24 till 10 procent (under perioden december 2022-april 2023), samt att hushåll kommer att få stöd för att hantera stora

elräkningar¹⁸ (januari-april 2023). Detta kommer även att gälla åländska hushåll. Med bakgrund av de rekommendationer som nämndes på sidan 3 kan man säga att den sänkta elmomsen är en åtgärd som sprider pengarna brett, medan stödet för eluppvärmda hus är ett mer riktat stöd.

De åländska hushållen är mer belånade än finländska, vilket innebär att de pågående räntehöjningarna väntas påverka de åländska hushållens efterfrågan i större utsträckning än de finländska. Ungefär 60 procent av de åländska hushållen har skulder, och bland dessa uppgick skulderna till i genomsnitt 224 procent av de disponibla inkomsterna (2020). Motsvarande siffra för Finland var 178 procent.

De hushåll som har lån betalade 2021 i genomsnitt 1400 euro i räntor, en teoretisk uppskattning ger att detta skulle stiga till cirka 4700 euro¹⁹ - en ökad månadskostnad på närmare 300 euro.

Den offentliga sektorn

Coronapandemin har lämnat spår även inom den offentliga sektorn på Åland. De restriktioner som användes i syfte att bekämpa pandemin har medfört omställningar vilket resulterat i lägre intäkter samtidigt som kostnaderna ökat inom vissa sektorer, främst inom vården.

Arbetslösheten, som hämmade utvecklingen av skatteintäkterna under pandemin, har trendmässigt sjunkit sedan april 2021. Arbetslöshetsgraden ligger dock fortfarande i september 2022 något över nivån före pandemin, 4,1 procent. För närvarande (september 2022) är arbetslösheten som högst i Kökar (7,5 procent) men

även Eckerö, Geta och Mariehamn har ett arbetslöshetstal över fem procent.

Samfundsskatterna har under pandemin påverkats bland annat till följd av stora utmaningar inom den för Åland så viktiga transportsektorn. Under 2022 innebär de höga energi- och bränslepriserna att företagens lönsamhet påverkas.

Under pandemin bidrog landskapet med ekonomiskt stöd till näringslivet och kommunsektorn genom både grundbudgeten 2021 och tilläggsbudgetar i syfte att mildra de negativa effekterna av krisen. Landskapsandelarna till kommunerna höjdes genom en särskild lag med närmare 1,2 miljoner euro 2021 för kommunsektorn som helhet. Landskapsandelarna för äldreomsorgen, för KST samt för grundskolan har justerats upp. Därtill infördes ett tillfälligt likviditetsstöd på 0,5 miljoner samt ett ökat samarbetsstöd om 0,3 miljoner euro i den andra tilläggsbudgeten för 2021.

Under hösten 2022 beslutades genom tilläggsbudget om ytterligare drygt två miljoner euro till kommunerna i form av extra andelar för äldreomsorgen.

Den andel av samfundsskatterna som tillfaller kommunerna höjdes med cirka tio procentenheter 2020 för att stärka kommunsektorns ekonomi under pandemin. Utöver att den höjningen var kvar 2021 höjdes kommunernas andel med ytterligare cirka två procentenheter för att kompensera kommunerna i riket för sänkta avgifter inom småbarnspedagogiken. Höjningen gäller genom lagtingets beslut även den åländska kommunsektorn. Den senare nämnda justeringen är varaktig. Från 2022 har samfundsskatterna för

¹⁸ Endast stadigvarande bostäder, stödet gäller elräkningar mellan 2000 och 6000 euro under den aktuella perioden, vilket i praktiken innebär eluppvärmda bostäder.

¹⁹ Även om den fulla effekten inte är omedelbar eftersom en del av lånen är uppbundna till fast ränta, och att det även finns en fördröjning för när räntan uppdateras för lån med rörlig ränta. Utgående från tolv månaders EURIBOR.

kommunsektorn åter sänkts med drygt tio procentenheter.

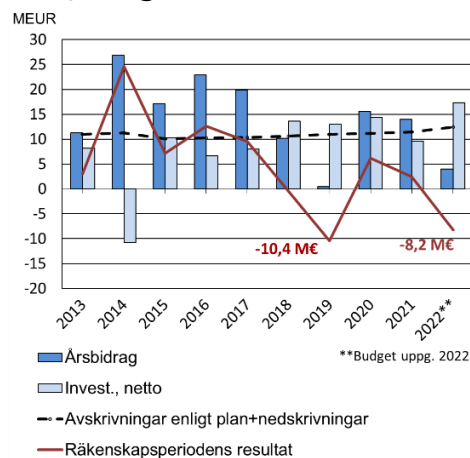
Från 2023 framåt kommer de strukturella skillnaderna i inkomsternas sammansättning mellan kommunsektorn på Åland och i övriga Finland att öka genom att den stora vårdreformen i riket verkställs. Som ett led i finansieringen av de nya välfärdsområdena kommer den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller kommunerna att sjunka från 33,8 till 22,9 procent 2023. Den andel av skatten som tillfaller staten respektive landskapet ökar i motsvarande grad. För kommunerna i riket kommer även den kommunala inkomstskattesatsen att sänkas med 12,64 procentenheter eftersom staten tar över finansieringsansvaret för välfärdsområdenas uppgifter, det vill säga för social- och hälsovården och räddningsväsendet. Eftersom Åland inte omfattas av reformen, och de åländska kommunerna kommer att ansvara för samma uppgifter som tidigare, påverkas inte de åländska kommunernas inkomstskatter. För att statsbeskattningen inte ska skärpas för de som bor på Åland kommer statsbeskattningen för de personer som är skrivna på Åland att justeras ner i varje inkomstklass i motsvarande grad, så att nettoutfallet för skattebetalarna blir neutralt.

Kommunsektorn på Åland har som helhet klarat sig relativt bra genom pandemin trots högre arbetslöshet och betydande utmaningar inom de branscher i näringslivet som är beroende av människornas möjligheter att resa och träffas. Skatteintäkterna och landskapsandelarna ökade enligt kommunernas bokslut 2020, för samfundsskatternas del förklaras ökningen i sin helhet av den höjda fördelningsandelen. Samtidigt minskade kostnaderna för köptjänster och inköp. En del av de skatteinkomster som redovisades till kommunerna 2020 härrörde från året innan.

Enligt kommunernas bokslut för 2021 fortsatte skatteinkomsterna att öka ifjol, såväl för kommunalskatten som för samfunds- och fastighetskatterna. De landskapsandelar som betalas till primärkommunerna minskade eftersom de andelar som hänförs till Kommunernas socialtjänsts verksamhet betalas direkt till kommunalförbundet. Sammantaget uppgick årsbidraget, som visar hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts, till nästan 14 miljoner euro (15,6 milj euro 2020). Resultatet var sammantaget nästan 2,5 miljoner euro (6,2 milj euro 2020) vilket måste betraktas som tillfredsställande för kommunsektorn som helhet (se *Figur 8*). Tre kommuner uppvisade negativt årsbidrag för 2021 och åtta kommuner hade negativt resultat.

Enligt kommunernas samlade budgetar för 2022 beräknas resultatet bli negativt i år trots att man budgeterat med lägre verksamhetskostnader än för 2021. Skatteintäkterna beräknas öka medan landskapsandelarna förväntas minska. Årsbidraget är positivt, fyra miljoner euro. Budgetarna för 2022 inrymmer dock troligen ett mått av försiktighet i bedömningarna.

Figur 8. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat (miljoner euro), bokslut 2013–2021, budget 2022

Enligt preliminära uppgifter från Skatteförvaltningen (19.9.2022) ökade kommunalskatterna på förvärvsinkomster med 4,4 procent för de åländska kommunerna år 2021, vilket är i nivå med utvecklingen för landet som helhet.

ÅSUBs bedömning för innevarande år är att de åländska kommunernas debiterade förvärvsinkomstskatter kommer att öka med cirka 4 procent, främst tack vare förbättrat sysselsättningsläge och lönejusteringar. Även 2023 väntas förvärvsinkomstskatteintäkterna växa i ungefär samma takt tack vare allmänna lönejusteringar, ökning av pensionsinkomsterna och fortsatt nettoinflyttning.

Även utfallet av samfundsskatter har påverkats av pandemin. De samlade samfundsskatterna som debiterades företagen sjönk 2020 jämfört med 2019 som ett resultat av lägre vinster. De samfundsskatter som debiterades de åländska företagen 2021 beräknas öka från året före, medan det ökande kostnadstrycket och energipriserna påverkar lönsamheten och vinsterna under 2022.

Att bedöma hur samfundsskatterna kommer att utvecklas framöver innebär utmaningar. Enskilda företags affärshändelser kan ha stor inverkan på utfallet för Åland som har ett begränsat antal större företag. Innevarande år minskar kommunernas intäkter från samfundsskatterna åter med över en fjärdedel som en effekt av att kommunernas andel av samfundsskattekakan justeras tillbaka neråt med drygt tio procentenheter. Intäktsminskningen beräknas motsvara över 3,5 miljoner euro för de åländska kommunerna. År 2023 sjunker kommungruppens andel av samfundsskatterna ytterligare som en följd av vårdreformen i riket. Den här minskningen för kommungruppen 2023, som enligt ÅSUBs beräkningar innebär att intäkter från

samfundsskatterna sjunker med uppemot fyra miljoner euro, kommer enligt förslag att ersättas med en kompensation till kommunerna.

År 2021 trädde det nya systemet för hur Landskapet Ålands budget finansieras i kraft. Systemet omfattar ett avräkningsbelopp samt en skatteavräkning. En fullständig beskrivning av det nya systemet finns att läsa i ÅSUBs rapport 2022:3, *Konjunkturläget våren 2022*, s. 43–44.

Utifrån beräkningar grundade på statens bokslut för år 2021 bedöms fjolårets avräkningsbelopp vara knappt 195 miljoner euro (se Figur 9). Detta innebär en minskning med närmare 13 procent från år 2020. Den huvudsakliga förklaringen till nedgången 2021 är att basen för avräkningsbeloppet minskat i det nya finansieringssystemet. Enligt Finansministeriets förslag till fjärde tilläggsbudget för 2022 förväntas avräkningsbeloppet i år bli nästan 200 miljoner euro, vilket skulle innebära en ökning på drygt två procent eller nästan fem miljoner euro från år 2021. I statens budgetproposition för 2023 väntas avräkningen vara ungefär på samma nivå som i år.

Skatteavräkningen för det första året 2021 uppgick enligt preliminära uppgifter till drygt 92 miljoner euro. Beloppet från skatteavräkningen väntas i år minska till cirka 89 miljoner euro. Inkomstskatten från kapitalinkomster väntas minska från 2021 medan utvecklingen i inkomstskatten från förvärvsinkomster och samfundsskatterna är positiv. Skatteprocenten för lotteriskatten justerades ner för år 2021 och 2022 och genererar därför lägre inkomster under de här åren. Enligt statens budgetproposition kommer justeringen gälla även under 2023. Den andel av samfundsskatten som beaktas i skatteavräkningen stiger å andra sidan såväl år 2022 som år 2023. Enligt ÅSUBs prognos skulle skatteavräkningen stiga till cirka 92 miljoner euro 2023.

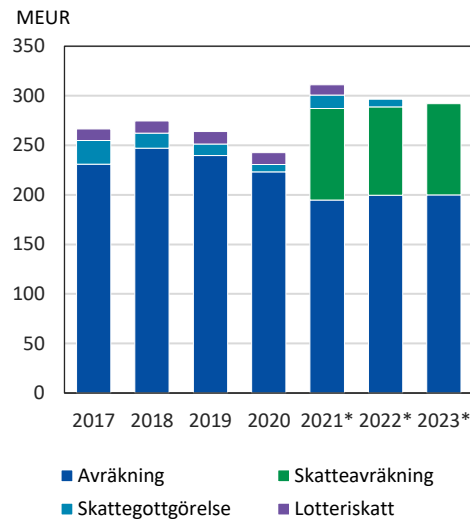
Det sista året (2022) som skattegottgörelsen betalas ut uppgår beloppet enligt Ålandsdelegationens beslut till nästan 7,8 miljoner euro, trots att grunden för beloppet är coronaåret 2020.

I Figur 9 illustreras utvecklingen av avräkningsbeloppet, skattegottgörelsen och lotteriskatten. Grafen inkluderar prognoser för utfallen 2021, 2022 och 2023, där även beloppet för skatteavräkningen uppskattas. Lotteriskatten som genereras under 2021–2023 ingår i skatteavräkningen. Samtliga staplar, förutom skattegottgörelsen och lotteriskatten från det gamla finansieringssystemet, visar det år som inkomsterna genererats.

För år 2021 väntas det samlade beloppet av avräkningen och skatteavräkningen vara cirka 287 miljoner euro. I år och inkommande år väntas utfallet för det samlade beloppet för avräkningen och skatteavräkningen växa något. Det summerade utfallet för avräkningen och skatteavräkningen väntas bli cirka 289 miljoner euro 2022 och sedan cirka 292 miljoner euro 2023.

Rent budgetmässigt uppstår en "puckeleffekt" på sammanlagt cirka 32 miljoner som hänger ihop med att det gamla finansieringssystemet överlappar det nya. Under 2021 utgörs effekten av skattegottgörelsen från 2019 (13,6 miljoner euro) och lotteriskatten från 2020 (10,2 miljoner euro). Under 2022 utgörs effekten av skattegottgörelsen som genererats under 2020 (nästan 7,8 miljoner euro).

Figur 9. Utvecklingen av avräkningen, skattegottgörelsen, skatteavräkningen och lotteriskatten (miljoner EUR, löpande priser), 2017–2023*

Källa: ÅSUB. Egna beräkningar.

*Prognoser

Not: Blocket för skattegottgörelsen 2021 och 2022 har generats under skatteår 2019 respektive 2020. Blocket för lotteriskatten 2021 utgörs enbart av lotteriskatten som genererats år 2020. Lotteriskatten som genereras 2021 och fram ingår i skatteavräkningsbeloppen för respektive år.

Utöver de nämnda överföringarna har landskapet beviljats särskilt bidrag för att de samhällsekonomiska rubbningarna som orsakades av covid-19 under år 2020. Ålandsdelegationen beviljade under hösten 2022 landskapet ett bidrag om totalt cirka 17,5 miljoner euro. Landskapet har även via statsbudgeten tagit del av anslag från EU:s faciliteten för återhämtning och resiliens, som i den senaste av Finansministeriet föreslagna tilläggsbudget utgjorde en summa på cirka åtta miljoner euro för innevarande år.

Utvecklingen i det privata näringslivets branscher

En fortsatt återhämtning bland pandemidrabbade näringar bidrar i år till fortsatt tillväxt i näringslivet. Framöver väntas dock en allmän europeisk lågkonjunktur tillsammans med osäkerhet kring energimarknaden hålla tillbaka efterfrågan för många

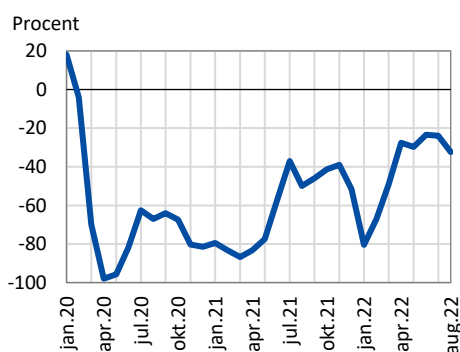

företag, och pressa lönsamheten särskilt för energiintensiva branscher som industrin och transportbranschen.

De snabbt stigande priserna (som påverkat olika branscher olika mycket) det senaste halvåret innebär utmaningar att avläsa omsättningsutvecklingen i olika branscher. Detta visar på betydelsen av andra, kompletterande datakällor, exempelvis inresandesiffror, bygglov och producentpriser.

Inresandestatistiken²⁰ för Åland har under året fortsatt att närma sig normala nivåer, men låg under sommaren fortfarande 27 procent under normala nivåer (Figur 10). Trots ett bakslag i början av året, som förorskades av förnyad smittspridning, har trenden varit positiv, och ÅSUB räknar med att passagerarsiffrorna fortsätter att närma sig normala nivåer, men att återhämtningstakten är avtagande. På grund av minskningar av tonnage på linjerna till Åland antas passagerarsiffrorna även på medellång sikt ligga under nivåerna före pandemin.

Figur 10. Inresande till Åland januari 2020-augusti 2022 (procentuell skillnad från månadsspecifikt medeltal 2015–2019).

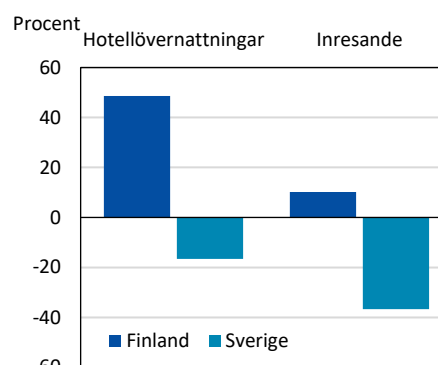

Not.: Långtidsmedelvärdet beräknat på 2015-19

²⁰ Inkluderar även kryssnings- och s.k. ”picknick”-resenärer.

Restriktioner hämmade länge återhämtningen för svensk turism, men trots att vi nu lagt restriktionerna bakom oss hade den svenska turismen fortfarande inte återhämtat sig i somras, samtidigt som den finska turismen låg klart över nivån innan pandemin (Figur 11).

Figur 11. Hotellövernattningar och inresande under juni–augusti 2022, efter gästernas hemland. Procentuell skillnad från sommaren 2019.

Källa: ÅSUB

Det betydande stöd till rederinäringen främst från Försörjningsberedskapscentralen och Traficom har varit avgörande under pandemin. Övergången från att stöden avvecklades och inkomsterna från passagerare såg hoppfull ut, men de kraftigt höjda bunkerpriserna sedan krigsutbrottet i februari har återigen satt press på rederiernas lönsamhetskalkyl. Även om oljepriset sjunkit från toppen i somras, så räknar ÅSUB fortfarande med ett oljepris kring 90 dollar/fat, vilket är klart över medeltalet det senaste decenniet (72\$/fat), och som dessutom sammanfaller med en stark dollar. Den totala effekten blir att oljepriset uttryckt i euro nästa år beräknas bli cirka 25 procent dyrare än det genomsnittliga priset 2012-2021.

Den utomländska konkurrenten på Stockholm-Åbo linjen har pausat sin

verksamhet på sträckan under vinterhalvåret. Detta innebär bättre förutsättningar för det åländska rederiet på linjen, och därmed en viss lättnad för lönsamhetsutmaningen.

Omsättningsutvecklingen för hela transportbranschen återspeglar i stor utsträckning passagerarsjöfartens utveckling. Med några kortvariga bakslag har omsättningen stadigt återhämtat sig från den ursprungliga pandemichocken, och låg i juni något över normala nivåer i nominella priser. Prishöjningar för den energiintensiva transportbranschen gör dock att produktionsvolymen fortsättningsvis bedöms vara lägre än normalt. Omsättningen för det första halvåret 2022 var 68 procent större än motsvarande period ifjol, men fem procent mindre än 2019.

*Lönesumman*²¹ för transportbranschen var 29 procent större första halvåret i år jämfört med samma period ifjol, men ändå 11 procent mindre än första halvåret 2019.

Hotell- och restaurangbranschen är den bransch som tillsammans med sjöfarten lidit svårast av pandemin. Branschen återhämtade sig dock snabbare och nådde relativt normala nivåer redan förra hösten. Bortsett från omikronutbrottet kring årskiftet har utvecklingen fortsatt vara positiv (*Figur 12*). Under sommaren var antalet hotellövernattningar hela 15 procent högre än 2019.

Branschens samlade omsättning under årets första halva växte med 52 procent på årsbasis, och låg därmed på samma nivå som 2019. Lönesumman växte 41 procent första halvåret i år jämfört med ifjol, och låg i år två procent över 2019 års nivå.

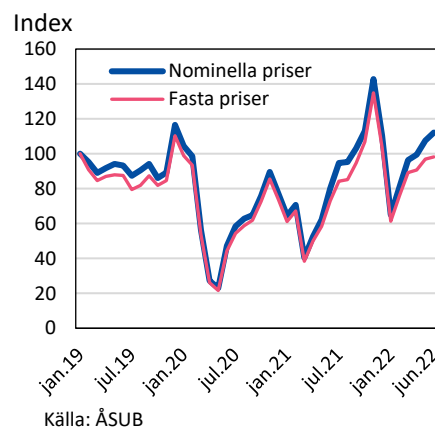
Även om branschens omsättning i nominella priser ligger något över

2019 års nivåer, så innebär de prisökningar som skett att försäljningsvolymen beräknas ligga under normalläget.

Svårigheten att rekrytera personal tros ha hållit tillbaka försäljningsvolymen, trots en stor efterfrågan från både ålänningar och ett turistantal som legat över normalnivån.

Framöver väntas efterfrågan gradvis minska då hushållens ekonomi försämras av stigande räntor och priser. Den svagare efterfrågan väntas även minska rekryteringsproblematiken för företagen, eftersom den totala efterfrågan på arbetskraft också minskar. Situationen är snarlik den som setts i våra närområden. Bristen på arbetskraft inom branschen innebär att en nedgång i efterfrågan på personal inte nödvändigtvis leder till en större övertalighet och arbetslöshet bland som är anställda idag.

Figur 12. Omsättningsutveckling för Hotell- och restaurangbranschen, januari 2019-juni 2022. Nominella priser respektive fasta priser justerade enligt KPI-index för restauranger och hotell. Säsongjusterade data, index: januari 2019=100.

Hotellen hade fram till förra sommaren konsekvent ett större "pandemitapp" i

²¹ Uppgifterna för löneindex är bristfälligt för april och har delvis bearbetats för att minska effekten av detta.

omsättningen än restaurangerna. Sedan dess har de två segmenten emellertid haft en liknande utveckling i förhållande till omsättningsnivån före pandemin.²² Förra hösten fanns en oro för att minskat affärsresande skulle pressa hotellen under lågsäsongen, men preliminära siffror pekar på att oron åtminstone inte realiserades vintern 2021/2022.

De största segmenten inom den åländska *handelsbranschen* är dagligvaruhandel och partihandel med livsmedel och dryck (bland annat till rederierna). Förutom dessa påverkar även till exempel priset på drivmedel handelns omsättning via den bränslehandel som åländska bolag bedriver. Den brokiga sammansättningen av handelssegment hade under första halvåret 12 procent större omsättning jämfört med första halvåret ifjol (fem procent större än 2019).

Detaljhandelns omsättning har under året fortsatt att växa stabilt, och var under första halvåret cirka åtta procent större än föregående år. Här förklaras dock en stor del av ökningen av prisökningar, i synnerhet på livsmedel och drivmedel. Framöver väntas efterfrågan på detaljhandeln dämpas, då hushållens köpkraft försvagas.

Under första halvåret i år var lönesumman en procent större än ifjol, och därmed knappt två procent under 2019 års nivå.

Banksektorn har efter en kort period av oro i pandemins början klarat sig bra. De massiva penningpolitiska åtgärder som sattes in gjorde att börserna återhämtade sig snabbt från kursrasen våren 2020. De omfattande stödpaketet riktade mot näringslivet

tyglade dessutom riskerna för kreditförluster.

De åländska bankernas sammanvägda rörelseresultat för 2021 var högre än 2020, som även det var ett bra år. Man har haft en positiv resultatökning och en god ökning av provisionsnettot. De stigande marknadsräntorna, som länge legat på mycket låga nivåer²³, gynnar utvecklingen av bankernas räntenetton. Nu föreligger dock vissa ökade risker som ett resultat av kombinationen med stigande räntor och svårbedömd kostnadsutveckling inom vissa branscher som är beroende av den globala prisbildningen. Utmaningar i prissättningen kan komma att drabba enskilda företag. Stigande räntor i kombination med en kraftigt förhöjd osäkerhet bland konsumenter och företag kan även innebära en något minskad efterfrågan på låntagning, men i sin helhet är de positiva effekterna av stigande räntor större för banksektorn.

Även den åländska *försäkringsverksamheten* hade ett starkt resultat under både 2020 och 2021. Den största aktören uppvisar ett försämrat, men fortfarande positivt, resultat för första halvan av 2022, med minskade premieintäkter och ett negativt resultat från placeringsverksamheten. Kriget i Ukraina, skenande inflation, räntehöjningar och sjunkande börskurser har lett till betydande osäkerhet och svårare förhållanden på de finansiella marknaderna.

Bank och försäkringsbranschens lönesumma var under årets första halva på samma nivå som ifjol, och därmed hela 16 procent större än 2019.

²² Här bör påpekas att många företag bedriver verksamhet i bägge segment, men är endast registrerade i ett av dem. I "hotell" inkluderas all logiverksamhet och i "restaurang" all restaurang-, catering- och barverksamhet.

²³ Mer om de låga räntornas påverkan på bankernas lönsamhet i Sveriges Riksbank (2016) Penningpolitisk Rapport, April 2016, s.18-20.

Branschen *företagstjänster* omfattar många olika verksamheter, såväl mindre hemmamarknads- som några större exportinriktade företag inom bland annat IT. Omsättningen i branschen var fem procent större första halvåret i år jämfört med samma period 2021 (14 procent större än 2019).

Lönesumman för branschen företagstjänster har växt med tre procent under första halvåret i år jämfört med samma period ifjol (+12 procent jämfört med 2019).

Branschen *personliga tjänster* består till övervägande delen av småföretagare inom tvätteri, privat hälso- och sjukvårdsverksamhet osv. Här ingår även en del av spelverksamheten som en tungt vägande komponent.

Registeruppgifterna visar på en omsättningsökning på 23 procent under det första halvåret. Spelverksamhetens del av denna omsättning försvårar dock tolkningen.

Lönesumman har växt med åtta procent under första halvåret i år jämfört med samma period i fjol. Detta innebär att branschens lönesumma låg två procent över 2019 års nivå.

Omsättningen inom *byggsektorn* har de senaste åren varit mycket ojämn och påverkats kraftigt av ett antal större projekts aktuella faser. Under årets första halva ökade omsättningen med 16 procent, och låg därmed 15 procent över 2019 års nivå.

Tillväxten för branschens samlade lönesumma har över de senaste åren varit betydligt jämnare än omsättningsstillväxten. Lönesumman växte med sex procent under första halvåret i år jämfört med samma

period ifjol (+8 procent jämfört med 2019).

Både mängden²⁴ påbörjade och slutförda byggen har legat på en god nivå under årets första halva, men mängden beviljade bygglov har en tydligt negativ trend, vilket tyder på att mängden byggen kommer att minska framöver.

Både de goda siffrorna för byggen hittills i år, samt nedgången i bygglov hör i stor utsträckning till segmentet industri- och lagerbyggnader. Byggloven för bostadshus har haft en svag utveckling ända sen ifjol. Höga byggkostnader har det senaste året dämpat byggandet, och framöver väntas dessutom stigande räntor hålla tillbaka byggandet.

Både livsmedels- och den övriga industrin är energikrävande verksamheter, vilket innebär att den pågående energikrisen påverkar dem kraftigt. I nuläget uppger flera stora industriföretag att dagens priser är hanterliga men att det inför vintern råder stor oro, både med tanke på prisökningar och elbrist.²⁵

I den åländska *livsmedelsindustrin* ingår företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och kötttillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Där ingår också företag med en väsentlig exportandel i sin avsättning. Den åländska livsmedelsindustrin domineras av ett fåtal större företag.

Enligt registerdata ökade omsättningen med fyra procent under det första halvåret jämfört med samma period 2021 (+14 procent jämfört med 2019),

Under första halvåret i år hade lönesumman för branschen minskat med fyra procent, men låg trots det

²⁴ Definierat som kubikvolym. Preliminära siffror från statistikcentralen.

²⁵ Tidningen Åland 12.9.2022.

fortfarande fem procent över 2019 års nivå.

Branschen *övrig industri* består till stor del av företag som tillverkar plastprodukter; både high-tech-företag som fungerar som underleverantörer till den internationella medicinska industrin och tillverkare av plastleksaker.

Omsättningen för branschen *övrig industri* återhämtade ifjol tappet som skedde 2020. I år har omsättningen ökat med åtta procent jämfört med samma period ifjol, vilket innebär att den var tre procent större än 2019.

Utifrån den finska producentprisutvecklingen för de åländska industrisegmenten är det dock möjligt att omsättningsökningen helt förklaras av prisökningar, och att produktionsvolymen inte ökat.

Tillväxten av branschens samlade lönesumma har varit långsammare och stabilare än omsättningstillväxten under de senaste åren. I år har emellertid lönesumman växt kraftigt. Under första halvåret i år har lönesumman ökat med tolv procent, och var därmed elva procent större än under samma period 2019.

I ÅSUB:s moms- och löneregister ingår endast den del av *primärnäringarna* som bedrivs i bolagsform och är momsbelagd, främst äppel- och fiskodling. Lönesumman ser ut att ha ökat med fem procent (26 procent över 2019 års nivå) medan omsättningen minskat med två procent (tolv procent under 2019 års nivå). Under både innevarande och föregående år har fiskodlingar drabbats av sjukdomar, vilket påverkar deras omsättning negativt.

Naturresursinstitutet rapporterar att lönsamheten för jord- och trädgårdsbruket i Finland är osäker,

men prognosen säger att växtodlingarnas lönsamhet ökar jämfört med 2021, medan gårdar med inriktningen mjölk, nöt och lamm ser en försämrad lönsamhet.²⁶

---

²⁶ Naturresursinstitutet (2021) "[jordbrukets lönsamhet försämras](#)", artikel publicerad på

Naturresursinstitutets webbplats 9.9.2022.

Referenser

- The Conference Board (The Consumer Confidence Survey)
- Dagens Industri, diverse upplagor
- ECB (2022) ECB staff macroeconomic projections for the euro area, September 2022.
- Economist, diverse upplagor
- ETLA (2022) Suhdanne, syksy 2022
- EUROSTAT (2022), databas
- Finansministeriet (2022), Ekonomisk översikt hösten 2022
- Finlands bank (2022), Suomen talouden väliennuste syyskuu 2022.
- Finlands kommunförbund, nyhetsmeddelande. Kommunförbundets skatteprognosfil har uppdaterats - samfundsskatten goda utveckling fortsätter, 26.9.2022
- Inkomstskattelag (FFS 1535/1992)
- Konjunkturinstitutet (2022), Konjunkturläget september 2022
- Naturresursinstitutet (2022), " Prognosen för jordbrukets lönsamhet osäker", webbnyhet (www.luke.fi/sv) 9.9.2022.
- Nordea (2022), Economic Outlook, september 2022
- Nya Åland, diverse upplagor
- OECD (2022) Economic Outlook, Interim Report September 2022
- Rederi AB Eckerö, årsredovisningar och övriga finansiella rapporter, diverse årgångar
- Rederi AB Hildegaard, årsredovisningar, diverse årgångar
- SEB (2022) Nordic Outlook, September 2022
- Sjöfartstidningen, diverse upplagor
- Statistikcentralen, databas
- Sveriges Riksbank (2016) Penningpolitisk Rapport, april 2016, s.18-20.
- Sveriges riksbank (2022) Penningpolitisk rapport, september 2022
- Sveriges Television, nyhetsrapportering, www.svt.se
- Sweco (2022), Sveriges nya geografi – Pandemins flyttmönster, Sveriges nya geografi 2021, nr 24.
- Tidningen Åland, diverse upplagor
- US Energy Information Administration, Short-Term Energy Outlook Septmeber 2022.
- Viking Line, årsredovisningar och övriga finansiella rapporter, diverse årgångar
- YLE nyhetsrapportering, www.yle.fi
- Ålands Sjöfart, diverse upplagor
- Ångfartygs AB Alfa, årsredovisningar, diverse årgångar
- ÅSUB (2022) Konjunkturläget våren 2022

Bilagor

Bilaga 1. ÅSUBs bedömningar hösten 2022 och våren 2022.

Hösten 2022

	2019	2020*	2021**	2022**	2023**
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	6,9	-15	7	2	0
Befolkningsförändring (antal personer)	95	245	215	120	200
Relativt arbetslöshetstal (%)	3,5	9,5	6,8	4,5	4
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	0,7	-0,4	1,7	6	4

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten **) Prognoser

Våren 2022

	2019	2020*	2021**	2022**	2023**
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	6,9	-18	8	6	2
Befolkningsförändring (antal personer)	95	245	215	200-250	180-240
Relativt arbetslöshetstal (%)	3,5	9,5	6,8	5	4,5
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	0,7	-0,4	1,7	4,0	2,4

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten **) Prognoser